

PROMOVAREA LECTURII PRIN ACTIVITĂȚI DE TIP „AFTERNOON/ NIGHT READING”

prof. Diana-Maria ISTRATE
Școala „Iuliu Deac” Câmpia Turzii, jud. Cluj

Luând în considerare sensul etimologic al lecturii, am putea defini acest act ca descifrare a sistemului de semne scrise care constituie un text și înțelegerea, decodarea ansamblului de elemente comunicate în acest fel. În sens larg, orice act de citire a unui text scris poate fi definit ca act de comunicare. Lectura este un act de comunicare complex care implică nu numai existența unui emițător (vocea naratorială, eul care transmite un mesaj din interiorul textului), un receptor (cititorul) prin intermediul unui cod cunoscut de ambele părți (textul sub orice formă ar fi el), ci presupune, în primul rând, trimiterea continuă la viziunea existentă deja despre lume a cititorului, accesarea datelor, cunoștințelor despre lume.

Apoi, prin intermediul actului lecturii, aceste elemente date sunt aflate într-un proces continuu de corelare, transformare, reaşezare care treptat articulează o nouă viziune despre lume. Acest proces este în genere cunoscut sub numele de comprehensiunea textului. Un prim nivel al comprehensiunii se realizează chiar în momentul actului lecturii prin urmărirea firului roșu al narațiunii sau prin conturarea unui mesaj pe care textul îl transmite. Un al doilea nivel de comprehensiune se realizează prin procedee didactice specifice de descifrare în profunzimea a mesajului textului (răspunsuri la întrebări fundamentale de circumscriere a acțiunii dacă este vorba despre un text narativ: *Ce se săvârșește / Cine? / De ce? / Împreună cu cine / și / sau împotriva cui? / Cum?*¹, alte exerciții de configurare a unității narative, exerciții de lucru pe limbaj – vocabular, câmpuri lexicale/ semnatace, povestirea acțiunii pe momentele subiectului, conturarea portretului personajelor etc. Abia apoi se trece la treapta următoare care vizează nivelul de interpretare a textului, nivel ce presupune reaşezarea datelor, elementelor oferite de linearitatea textului din perspectiva sfârșitului sau a punctului final. O condiție necesară a atingerii nivelului de interpretare este, în primul rând, lectura integrală a textului, apoi înțelegerea sa literală și, nu în ultimul rând, apelul și punerea la bătaie a fundalului, a cunoștințelor deja existente pentru stabilirea unor posibile corelații. Or, acest fapt presupune cu necesitate și modelarea unor noi viziuni despre lume.

Din această perspectivă, lectura nu este numai un proces prin care dezvoltăm limbajul copiilor, ci unul prin care fundamentăm, articulăm viziuni coerente despre lumi, prin care dezvoltăm nu numai creativitatea, ci gândirea în profunzimea și în toate articulațiile ei, proiectăm semnificații, lumi, contribuim la constituirea unei culturi literare și nu în ultimul rând la formarea unui univers atitudinal, afectiv, emoțional coerent.

O posibilitate de a insista asupra importanței lecturii și în același timp de a o face interesantă, atrăgătoare copiilor în condițiile în care tentațiile de a petrece alt fel timpul liber sunt de o diversitate covârșitoare, este dată de combinarea lecturii cu jocul. Jocul constituie o funcție elementară nu numai în viața copilului ci a omului în general.

Hans Georg Gadamer considera că întreaga cultură umană nu poate fi gândită în absența unui sentiment ludic. Jocul valorifică în sens pozitiv, liber orice fel de formă de artă, incluzând arta textului scris. Ori legătura dintre joc și artă se face prin intermediul participării. Jocul la modul general presupune transformarea omului din spectator pasiv care privește și înregistrează în actant înzestrat cu rol activ care participă el însuși la jocul

¹ Conform, Pamfil, Alina, *Limba și literatură română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006, p.152

artei. Gadamer numește acest lucru „comportare comunicativă”² deoarece orice fel de operă de artă conține în sine elemente pe care omul le înțelege, ceva care îl atrage, care îl implică. Opera de artă este vitală umanului, de aceea presupune participare, interpretare și / sau înțelegere.

Din aceste considerente, combinația dintre lectura unei opere de artă și joc ca modalitate umană fundamentală de participare, de ființare pot umple timpul liber al copilului transformându-l dintr-un timp gol, repetitiv, identic cu sine însuși și perceput ca experiență plictisitoare, chinuitoare, într-un timp plin, petrecut într-un fel semnificativ, saturat, sărboresc.

O astfel de metodă de a petrece timpul liber, de după școală este și un tip de activitate denumit în limba engleză „afternoon reading” sau într-o altă variantă „night reading” – în traducere „lectura de după – masa”/ „lectura de seara”. Acest tip de activitate devenit o tradiție a școlii noastre a fost învățat într-un schimb de experiență dintre cadrele didactice în cadrul unui proiect Comenius 1 intitulat „Dezvoltarea comportamentelor tolerante, o modalitate de a depăși marginalizarea” (parteneri trei școli din România, Lituania, Italia). Am văzut această metodă de a valorifica actul lecturii prin joc în varianta „night reading”. Pe scurt aceasta constă în combinația dintre lectura unui text literar / texte literare și o activitate de după masa / seara de orientare turistică. Pașii parcurși sunt următorii:

1. Stabilirea membrilor „cercului de lectură” (a celor care doresc să participe la activitate)
2. Alegerea de comun acord a unui text / unor texte literare care să fie citite într-un perioadă de timp stabilită de la bun început; o idee bună ar fi să vă interesați la bibliotecă/ biblioteci să vedeți ce există și în câte exemplare; este bine să alegeți opere care există într-un număr suficient de exemplare.
3. Fiecare participant pregătește în perioada premergătoare activității propriu-zise o fișă de lectură, posibile întrebări, ghicitori legate de text (sau orice alte sarcini ușoare de verificare a textului) pe care le predă profesorului. Acestea sunt menite să verifice dacă participanții au citit textul, gradul de comprehensiune al acestuia, zonele de interes maxim, eventualele zone de „nebulozitate” din text.
4. Pregătirea activității de *afternoon reading/ night reading* de către profesor/ echipa de profesori; aceasta presupune cunoașterea locurilor posibile din perimetrul școlii unde pot fi ascunse indicii (aceste indicii constituind partea de orientare turistică a activității); apoi stabilirea indicilor pentru fiecare dintre cele două echipe (activitatea constă, de fapt, într-un joc-concurs între două echipe de orientare turistică în perimetrul școlii, urmat de un concurs de rezolvare a sarcinilor de lucru pe baza textului); apoi, stabilirea sarcinilor de lucru pe baza textului, câte una pentru fiecare indice.
5. Activitatea de *afternoon reading/ night reading* propriu zisă care are loc: în afara orelor de curs; după –masa, când în școală nu se află decât cei care participă la activitate, sau seara (când partea de orientare turistică se desfășoară cu ajutorul lanternelor!); copiii sunt împărțiți în două echipe, fiecare echipă își stabilește liderul, fiecare lider primește primul indice, iar echipele pornesc în căutare; fiecare bucată de hârtie are două părți: una conținând indicele următor și una conținând sarcina de lucru pe care echipa o va rezolva după găsirea tuturor indicilor (7 indicii / echipă; 7 sarcini de lucru / echipă). Este bine ca indiciile / sarcinile de lucru să fie tipărite / scrise pe foi colorate (câte o culoare pentru fiecare echipă pentru ca să nu se creeze confuzii;

² Conform Gadamer, Hans –Georg, *Arta ca joc, simbol și sărbătoare*, în vol. *Actualitatea frumosului*, trad. Val Panaitescu, Ed. Polirom, Iași, 2000, p.97.

fiecare echipă căutând indicii de o anumită culoare). Apoi trebuie stabilit câte un supraveghetor (profesor) pentru fiecare echipă care să le dea puncte în plus pentru o bună coordonare, bun spirit de echipă, și puncte negre pentru abateri de la reguli: echipă împrăștiată, distrugerea indicilor celeilalte echipe etc.

- a) echipele pornesc în căutarea indicilor sarcinilor de lucru
- b) se reîntorc în sala de start și pe echipe încep să rezolve sarcinile de lucru
- c) echipa care acumulează cele mai multe puncte rezolvând cel mai repede și mai bine sarcinile de lucru dar și acumulând cele mai multe puncte la partea de găsit a indicilor este considerată câștigătoare.

Este bine ca pentru astfel de activități să se aleagă texte narrative care să se preteze la niște execuții de explorare, căutare. Spre exemplu, la nivel gimnazial se pot alege texte precum *Comoara din insulă* (R. L Stevenson), *Odiseea* (Homer), *Călătoriile lui Gulliver* (J. Swift), *Singur pe lume* (H. Malot), *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia* (Selma Lagerloff), *David Copperfield* (Ch. Dickens), *Aventurile lui Tom Swyer / Huckleberry Finn / Prinț și cerșetor* (Marck Twain), *Robinson Crusoe* (D. Defoe), *Povestea fără sfârșit* (M. Ende) etc.

Sarcinile de lucru pe text pot fi extrem de diverse și se află în întregime la latitudinea profesorului și / sau elevilor: de la rebusuri, *wordsearches*, întrebări-capcană, ghicitori, dezbateri scurte, descrieri de personaje, rezumate ale unor episoade, argumentare, joc-mimă, compunere de versuri, schimbarea finalului cărții, realizarea unui desen pe o temă / un subiect dat, căutarea în dicționar a unor termeni specifici și utilizarea lor în contexte etc.

Activitatea *afternoon reading* prezintă marele avantaj de a-l motiva pe elev să citească un text / texte; de asemenea, îi oferă posibilitatea de a explora la propriu spațiul în care își petrece majoritatea timpului (perimetrul școlii), de a fi atent la detaliile acestui spațiu și de a-și dezvolta spiritul de observație. Acest joc de căutare a unor indicii într-un perimetru cunoscut este dublat, pe plan metaforic, de acțiunea de explorare a textului citit, de adâncire a comprehensiunii și de atingere a nivelului de interpretare într-o manieră care face din experiența artistică un fapt social împărtășit de toți participanții. Astfel, actul lecturii nu mai este singular, ci experiența oferită de cititul unei cărți devine o ocazie festivă de împărtășire, socializare, punere în valoare a tot ceea ce lumea cărții oferă. În astfel de momente, copilul poate deveni conștient de faptul că lectura nu oferă numai informații și posibilitatea de a cunoaște ceva, ci și ocazia de a face ceva plăcut cu informația respectivă, de a valorifica la maximum experiența oferită de carte / text.

În altă ordine de idei, lectura devine o călătorie esențială care prelungește, complinește și valorifică universul limitat al realului, oferind posibilitatea de exprimare a unor trăiri, de găsim a unor soluții pentru diferitele probleme întâlnite în universul imediat, de transformare a unei lumi pe care ai posibilitatea să o modifici apelând la creativitate, imaginație. Acest lucru deoarece spațiul textual este o structură comunicantă, permeabilă din diferite unghiuri de vedere, un spațiu de manifestare prin excelență a subiectivității.

Bibliografie

- Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006
- Gadamer, Hans-Georg, *Arta ca joc, simbol și sărbătoare, în Actualitatea frumosului*, trad. Val Panaitescu, Ed. Polirom, Iași, 2000.